

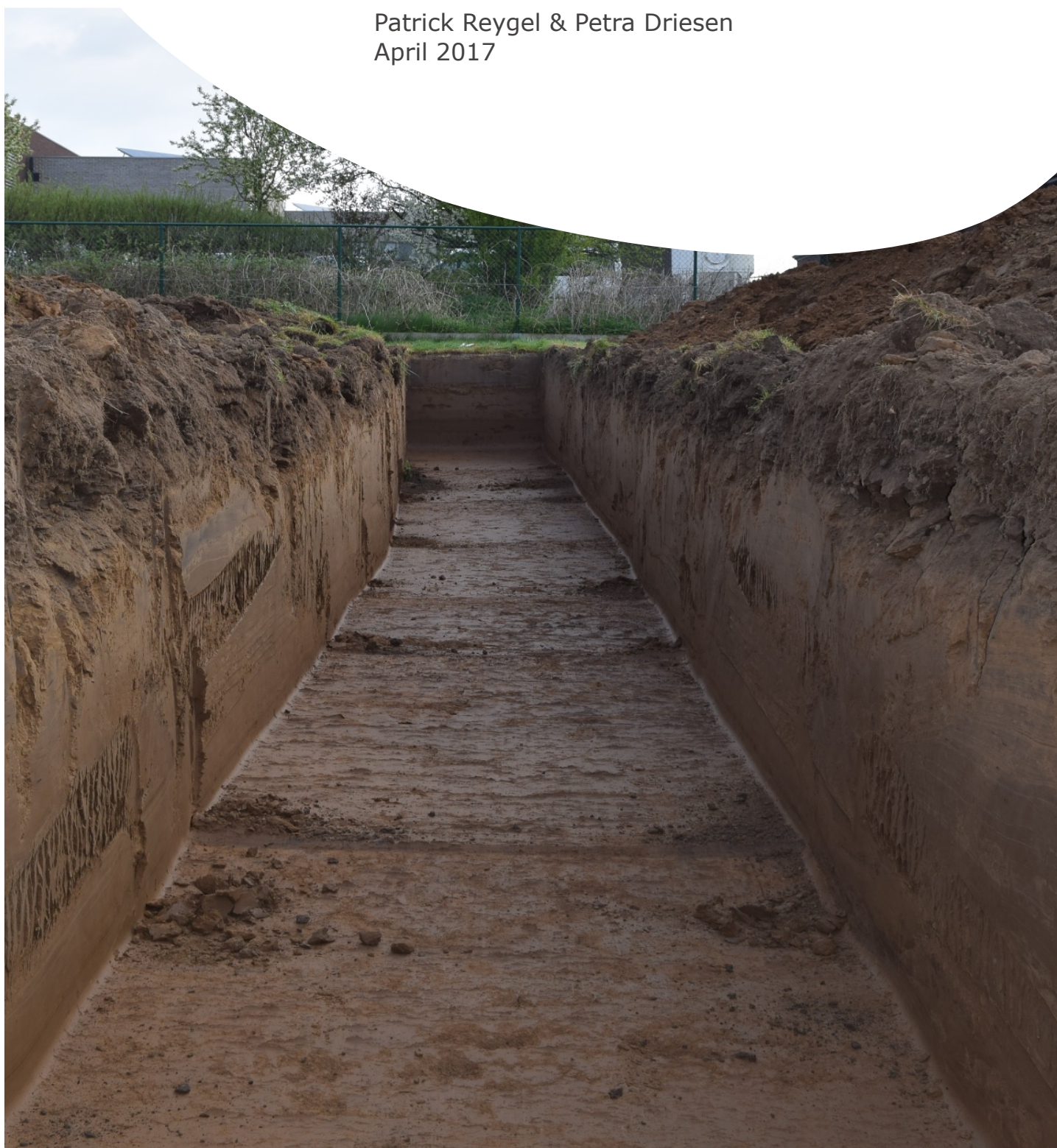

RAPPORT 394

Nota Riemst, Eyckendael
Uitbreiding woon- en zorgcentrum

Deel I: verslag van resultaten

Patrick Reygel & Petra Driesen
April 2017

ARON-RAPPORT 394

NOTA RIEMST, EYCKENDAEL

UITBREIDING WOON- EN ZORGCENTRUM

Reygel Patrick & Petra Driesen

Tongeren
2017

Colofon

ARON rapport 394 – Nota – Riemst, Eyckendael. Uitbreiding woon- en zorgcentrum.

Erkend archeoloog: Patrick Reygel (OE/ERK/archeoloog/2015/00092)

Auteurs: Patrick Reygel & Petra Driesen

Bijdragen: /

Foto's en tekeningen: ARON bvba (tenzij anders vermeld)

Wettelijk depot: D/2017/12.651/50

Voorafgaande bekrachtigde archeologienota: ID1873

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be

Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bvba

Archeologisch Projectbureau

Neremweg 110

3700 Tongeren

www.aron-online.be

info@aron-online.be

tel: 012/225.250

fax: 012/770.034

© ARON bvba, Archeologisch projectbureau, 2017

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	3
DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN	4
Hoofdstuk 1. Proefsleuvenonderzoek	4
1 Beschrijvend gedeelte	4
1.1 Administratieve gegevens	4
1.2 Archeologische voorkennis	6
1.3 Wetenschappelijke doelstellingen en onderzoeksvragen	7
1.4 Beschrijving van de geplande bodemingrepen	8
1.5 Werkwijze, verloop en actoren	9
2 Assessment	12
2.1 Landschappelijke opbouw van het onderzoeksgebied	12
2.1.1 Beschrijving	12
2.1.2 Interpretatie	13
2.2 Sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren	14
2.2.1 Beschrijving	14
2.2.2 Interpretatie	15
2.3 Vondsten	17
2.4 Assessment van stalen	17
2.5 Conservatie assessment	17
2.6 Onderzoeksvragen	17
2.7 Kennisvermeerdering	19
3. Samenvatting	19
DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	20
1. Gemotiveerd advies	20
1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	20
1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied	20

BIBLIOGRAFIE

BIJLAGEN

- Bijlage 1: Overzichtsplan aanwezige nutsleidingen (KLIP-plan)
- Bijlage 2: Ontwerpplannen, snedes en terreinprofielen
- Bijlage 3: Bestaande toestand
- Bijlage 4: Afbeeldingen- en tekeningenlijst
- Bijlage 5: Dagrapporten
- Bijlage 6: Proefsleuvenplan op bestaande toestand A3
- Bijlage 7: Proefsleuvenplan op ontworpen toestand A3
- Bijlage 8: Bodemprofielen

- Bijlage 9: Transecten bodemprofielen
- Bijlage 10: Overzichtsplan variatie aardkundige opbouw
- Bijlage 11: Fotolijst
- Bijlage 12: Profielbeschrijving profielputten
- Bijlage 13: Sporenlijst
- Bijlage 14: Coupes
- Bijlage 15: Detailplannen
- Bijlage 16: Afkortingen

INLEIDING

Voorliggende nota behandelt de resultaten van het uitgesteld archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, dat uitgevoerd werd naar aanleiding van het bekomen van de stedenbouwkundige vergunning voor de uitbouw van het woon- en zorgcentrum Eyckendael te Riemst (Prov. Limburg).

Aangezien de bouwheer eerst zekerheid wenste te hebben over de bouwvergunning, was het niet mogelijk om de nodige vooronderzoeken met ingreep in de bodem voorafgaand aan de aanvraag van de vergunning uit te voeren. Er werd dan ook conform onderafdeling 7 van het Onroerend Erfgoeddecreet door HAAST bvba een archeologienota voor een uitgesteld traject opgemaakt en bij Onroerend Erfgoed ingediend. Deze archeologienota met ID 1873¹ werd door Onroerend Erfgoed bekrachtigd met als voorwaarde dat het naleven van het voorgestelde Programma van maatregelen en het naleven van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 als voorwaarden in de stedenbouwkundige vergunningen werden opgenomen.

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem dat door Aron bvba uitgevoerd werd, betrof een proefsleuvenonderzoek met projectcode 2017C458. De resultaten van het onderzoek zijn omschreven in Deel 1. Op basis van dit onderzoek worden geen verdere maatregelen geadviseerd. Dit wordt gemotiveerd in Deel 2.

¹ van de Konijnenburg R., 2017, Riemst – Eyckendael, uitbreiding woonzorgcentrum fase 1, Haast-rapport 2017-06; <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1873>.

DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN

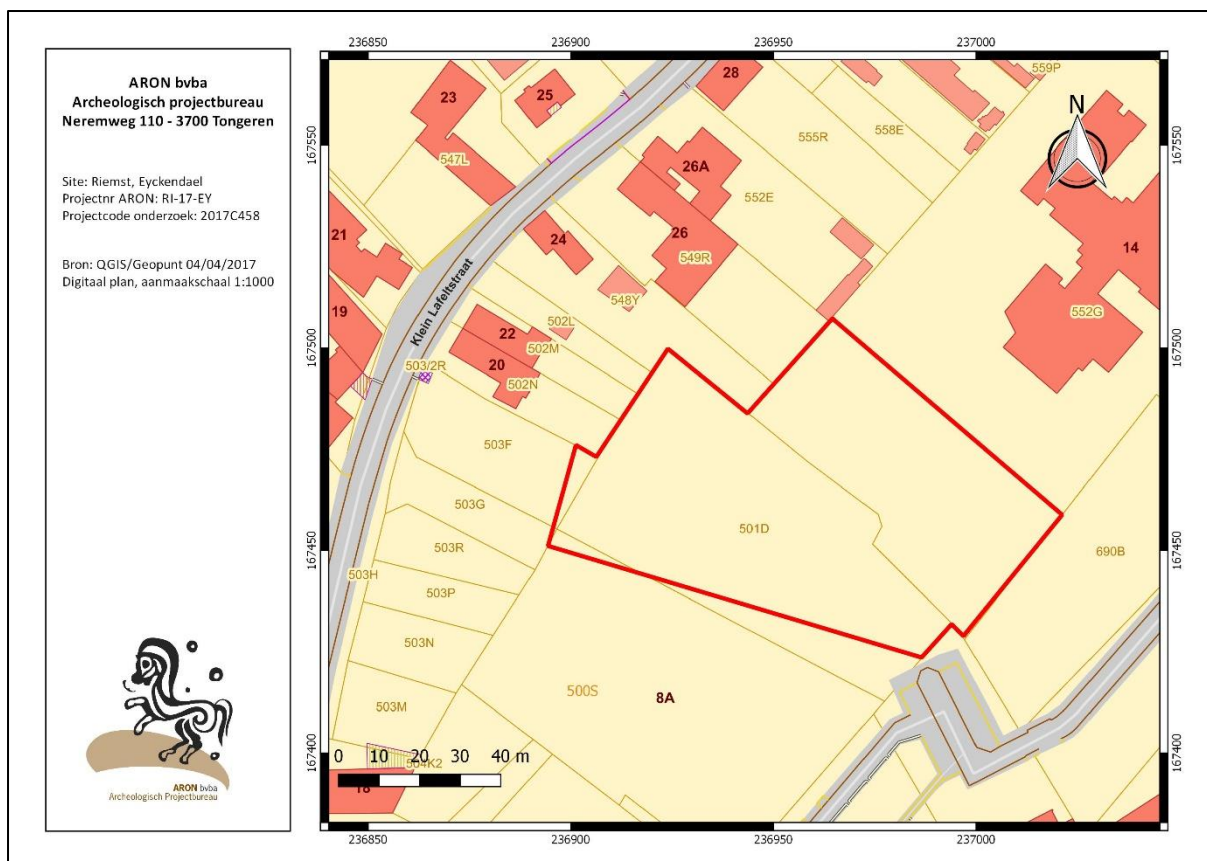
HOOFDSTUK 1. PROEFSLEUVENONDERZOEK

1 Beschrijvend gedeelte

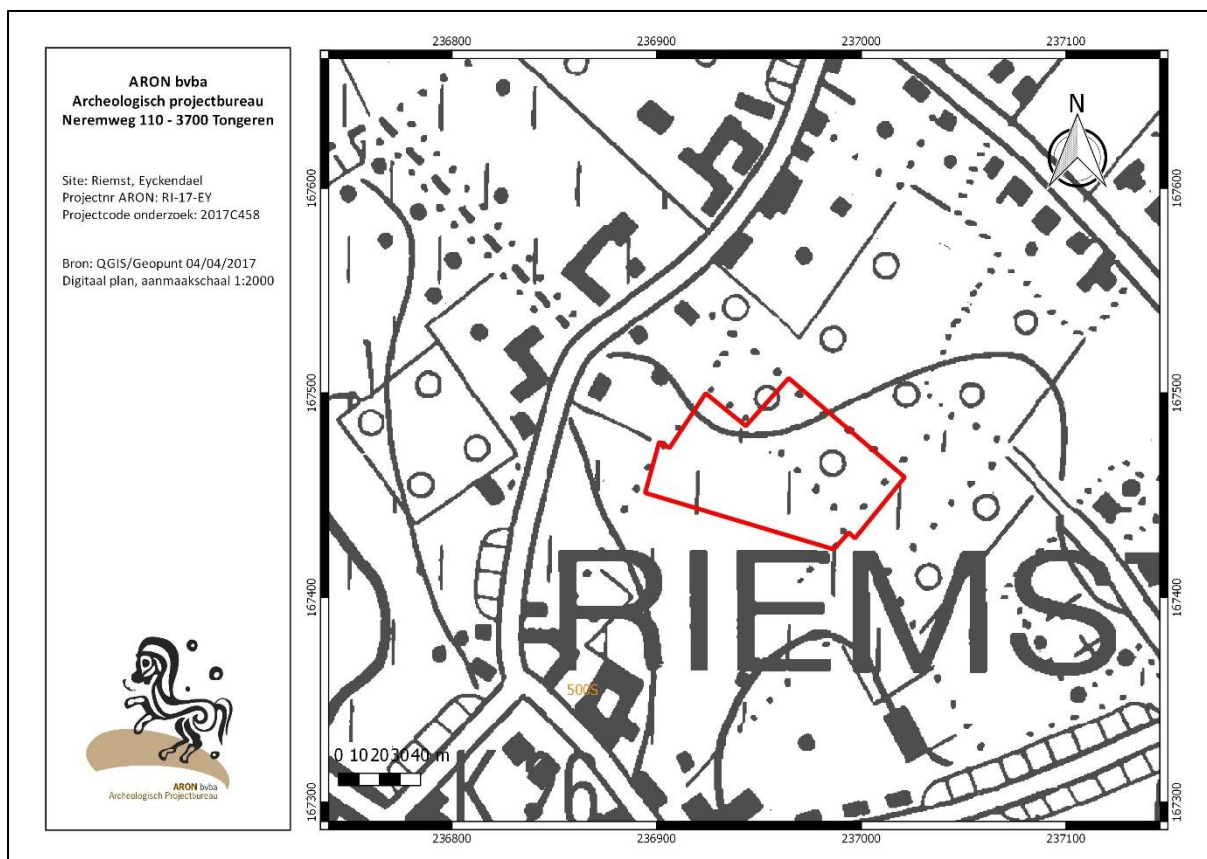
1.1 Administratieve gegevens

Onderdeel van het onderzoek	Proefsleuven en proefputten	
Projectcode	2017C458	
Naam en erkenningsnummer Archeoloog	Patrick Reygel OE/ERK/Archeoloog/2015/00092	
Rechtspersoon	ARON bvba Archeologisch Projectbureau, Neremweg 110, 3700 Tongeren OE/ERK/Archeoloog/2015/00006	
Andere actoren en specialisten binnen het project	Functie	Naam
	Projectleiding Veldwerkleider Assistent Archeoloog Aardkundige	Petra Driesen Patrick Reygel Thomas Himpe Joris Steegmans Chris Cammaer (ACC Geology)
Extern wetenschappelijk advies	Nvt.	Nvt.
Locatiegegevens	Limburg, Riemst, Eyckendael	
Oppervlakte	Het totale projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 5696m ² .	
Bounding box coördinaten	xMin,yMin 236891.163, 167412.794 ; xMax,yMax 237109.265, 167582.630	
Kadasternummers	Riemst, afdeling 4, Sectie A: percelen 552g, 501d (partim), 500s (partim), 503g (partim) en 503f (partim).	
Thesaurusthermen ²	Riemst, proefsleuven, nota	
Overzichtsplan verstoringen	Zie BIJLAGE 1: Overzichtsplan aanwezige nutsleidingen.	

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus>

Afb. 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied.

Afb. 2: Uittreksel uit de topografische kaart met afbakening van het onderzoeksgebied.

1.2 Archeologische voorkennis

In de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksterrein, namelijk een straal van 500 meter rondom het onderzoeksgebied, zijn drie archeologische vindplaatsen bekend, geregistreerd als CAI-locaties 52590, 50148 en 501777. Het betreft respectievelijk een vondstenconcentratie van bouwpuin en aardewerk daterend uit de Romeinse Tijd en de Metaaltijden, twee in leem uitgegraven schuilkelders vermoedelijk uit de Nieuwe Tijd en de vondst van een Merovingische pot in de funderingen van de Sint-Martinuskerk aan de Putstraat.

Palend aan het terrein waar de uitbreiding van het woon- en zorgcentrum zal gebouwd worden, werd in 2007 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door ARON bvba en in 2013 werd door Condor een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Tramstraat vlak naast het woon- en zorgcentrum. Beide onderzoeken gaven geen noemenswaardige sporen of vondsten aan. In een ruimer archeologisch kader staat Riemst bekend als vindplaats voor nederzettingen en begraafplaatsen van de prehistorie, voornamelijk het neolithicum met vondsten uit de Bandkeramische periode, tot in de Nieuwe Tijd.

Voor het onderzoeksterrein zelf werd voorafgaandelijk aan deze nota door HAAST bvba een archeologienota voor een uitgesteld traject opgemaakt³. Het bureauonderzoek in deze archeologienota (projectcode 2017A229) uitgevoerd door HAAST. Deze omvatte een groter gebied, inclusief het terrein van het huidige woon- en zorgcentrum. De resultaten hiervan werden beschreven in een archeologienota met ID 1873 en kunnen als volgt samengevat worden:

Geografisch gezien situeert het onderzoeksgebied zich in Droog-Haspengouw. Ten zuiden van het onderzoeksterrein, op ca. 800m, stromen twee kleine beekjes, de Vloedgracht en de Millenbeek die ten zuidoosten van het projectgebied samenvloeien en overgaan in de Zouw. Het terrein ligt op een naar het noorden stijgende zuidflank van een langgerekt plateau waarin de valleien van de beekjes diep uitgesneden zijn. Het noordelijk uiteinde van het terrein is gelegen op 105m TAW en het zuidelijkste punt op 103m TAW.

Het projectgebied is op de tertiair geologische kaart gesitueerd in de Formatie van St.-Huibrechts-Hern (met grijsgroen zeer fijn, kleihoudend, glauconiethoudend zand) en volgens de quartair geologische kaart behoort het projectgebied tot de Eolische afzettingen van het Weichseliaan, met name silt (loess) afzettingen in het zuidelijk gedeelte van Vlaanderen. De bodemkaart geeft voor het noordoostelijk terreindeel de aanwezigheid aan van een droge leembodem zonder profiel met een bedolven textuur B horizont op minder dan 80 cm diepte. Deze Abp(c) bodem komt voor in colluviale droge leemdepressies opgevuld met leemmateriaal geërodeerd van de hogerliggende plateaugronden. Het zuidelijke lagergelegen terreindeel wordt gekarteerd als een Abp bodem: een droge leembodem zonder profiel met een bedolven textuur B horizont (op meer dan 80cm diepte). In het noordwestelijk deel van het terrein wordt een kleine zone als OB (bebouwd) gekarteerd.

Uit de historische kaarten en luchtfoto's blijkt binnen het projectgebied geen enkele vorm van bebouwing te worden ingetekend of geregistreerd. Op de Ferrariskaart staat het gebied ingekleurd als akker en op de Vandermaelenkaart als beemd. Tot vlak voor het proefsleuvenonderzoek werd het terrein gebruikt als weiden met enkele bomen.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek werd een verwachtingsmodel opgesteld. Aan alle periodes werd een lage trefkans toegekend. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek bleken echter onvoldoende gegevens voorhanden te zijn om de afwezigheid van een archeologische vindplaats te kunnen staven. Maar aangezien het terrein nooit geprospecteerd werd, zelfs vondsten in concentraties via verspoeling ook informatie kunnen opleveren over mogelijke antropogene activiteit in de omgeving of binnen het projectgebied en omdat toevalsvondsten nooit uit te sluiten zijn, werd een vervolgonderzoek, in de vorm van een proefsleuvenonderzoek geadviseerd voor het zuidwestelijke gedeelte waar de uitbreiding zal plaatsvinden⁴.

³ van de Konijnenburg R., 2017, Riemst – Eyckendael, uitbreiding woonzorgcentrum fase 1, Haast-rapport 2017-06; <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1873>.

⁴ van de Konijnenburg R., 2017, Riemst – Eyckendael, uitbreiding woonzorgcentrum fase 1, Haast-rapport 2017-06; <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1873>.

1.3 Wetenschappelijke doelstellingen en onderzoeksvragen

Doel van het proefsleuvenonderzoek is dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt. Verder wordt de potentiële impact van toekomstige geplande werken op de al dan niet goed bewaarde bodems en het mogelijke aanwezige archeologisch erfgoed ingeschat. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om in situ behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor een vervolgonderzoek.

Rekening houdend met de archeologische waardering van het terrein richtte het aanvullend vooronderzoek zich in eerste instantie op het aantreffen en evalueren van (proto-)historische vindplaatsen.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dienden minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een aard(bodem)kundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
 - o Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - o Wat is de omvang?
 - o Komen er oversnijdingen voor?
 - o Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

1.4 Beschrijving van de geplande bodemingrepen

De bouwheer wenst in twee fasen het bestaande woon- en zorgcentrum Eyckendael te Riemst verder uit te bouwen (*Bijlage 2*). Aangezien voor fase 2 nog geen concrete bouwplannen beschikbaar zijn en dit pas binnen enkele jaren zal uitgevoerd worden, kunnen enkel de bodemingrepen van fase 1 beschreven worden. Het archeologisch onderzoek zal wel over het volledige terrein worden uitgevoerd.

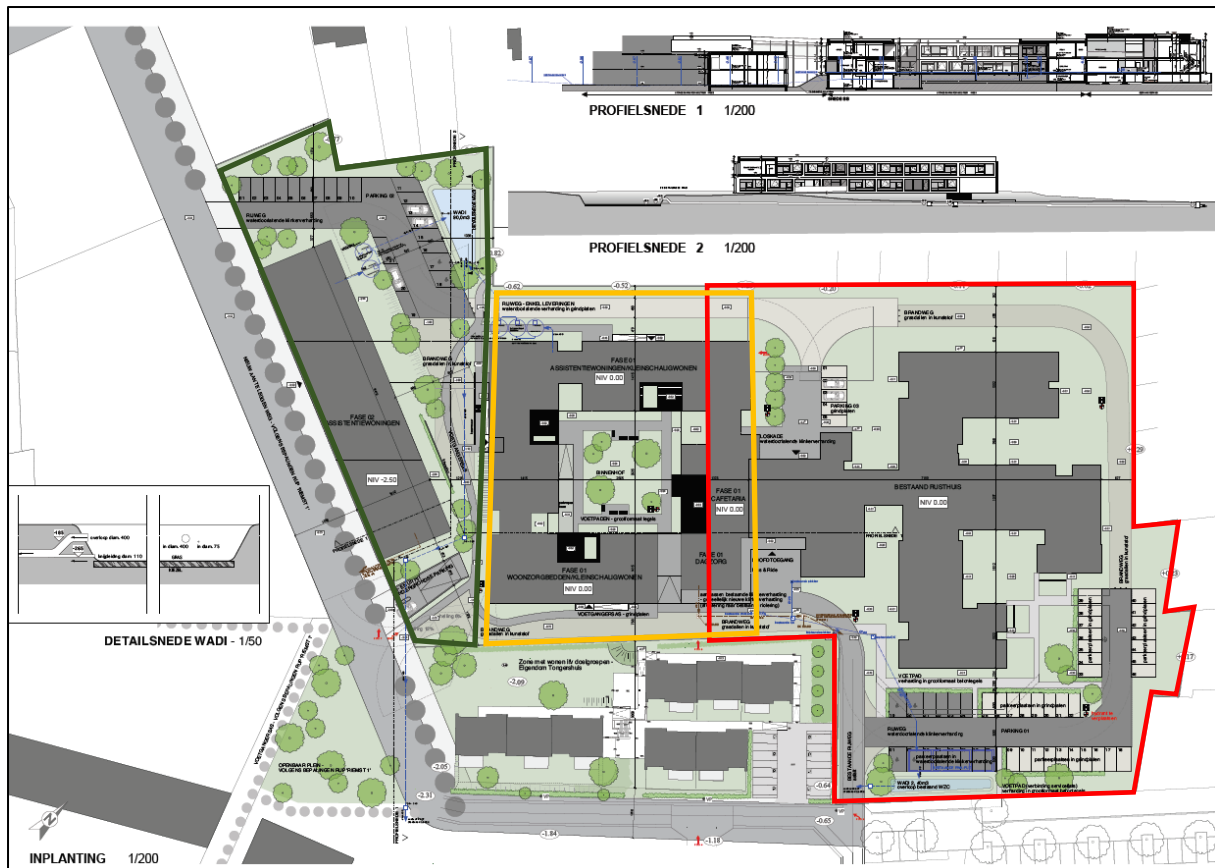
Het volledige projectgebied, dat in de voorafgaandelijke archeologienota onderzocht werd, is 1,6 ha groot (inclusief het huidige woon- en zorgcentrum gelegen op perceel 552g). De terreinen waar de nieuwbouw komt zijn 57 are groots. Deze nieuwbouw omvat een vierkant gebouw van 53 m zijde en een totale oppervlakte van 2.809 m². Het gebouw bestaat uit vier aan elkaar geschakelde blokken rondom een binnentuin. De noordoostelijke blok wordt ingericht voor dagopvang en een cafetaria met een verbinding naar het bestaande complex. De noordwestelijke en zuidwestelijke blok worden voorbehouden voor assistentiewoningen/kleinschalig wonen en de zuidoostelijke blok is bestemd voor woonzorgbedden/kleinschalig wonen.

Het vloerpeil gelijkvloers wordt aangelegd op gelijk niveau met het vloerpeil van het bestaande complex; vloerpeil = 0-peil. Het terrein zelf is een lichte komvormige laagte die varieert in diepte ten opzichte van het vloerpeil van het huidige complex van -1.06 m tot -2,46 m. Hetgeen betekent dat voor de aanleg van de binnentuin grond zal opgehoogd worden.

Voor de bouw van het complex zal wel de volledige Ap-horizont afgegraven en verwijderd worden. De noordwestelijke en deels de noordoostelijke blok worden onderkelderd door kruipkelders waarvan het vloerpeil ligt op -1,40 m onder het 0-peil. De andere blokken worden onderkelderd door een garagekelder, bergingen en technische ruimtes. Het vloerpeil daar ligt op -3,10 m onder het 0-peil. Deze niveaus zijn de niveaus van de vloeren; de aanzet van de fundering zal dus nog minstens 40 cm lager liggen. Ten opzichte van het bestaand niveau, dat in de zone waar fase 1 gebouwd wordt varieert van -1,06 m tot -1,36 m onder het nieuwe vloerpeil, zal dus over de oppervlakte van de bouw die met garages onderkelderd wordt het terrein nog minstens 2,20 m diep uitgegraven worden en in de zone waar kruipkelders komen zal de bouwput ca. 80 cm tot 1 m diep uitgegraven worden.

In totaal kan gesteld dat voor de bouw van fase 1 over een oppervlakte van tenminste 2810 m², zonder rekening te houden met een funderingssleuf, het bodemarchief bedreigd is. Aangezien er nog geen plannen beschikbaar zijn van het gebouw en de wegenis die in fase 2 worden geconstrueerd, maar wel de te bebouwen oppervlakte in die fase gekend is, ca. 256 m² voor de bouw van bijkomende assistentiewoningen en ca. 200 m² aan wegenis en parking, mag ervan uitgegaan worden dat minstens 3400 m² grond sterk geroerd zal worden, zonder al rekening te houden met de impact van de groenaanleg.

⁵ In de archeologienota werd de terreinoppervlakte ruwweg gemeten aan de hand van een niet gegeorefereerd ontwerpplan. De vermelde terreinoppervlakte van 62,68 are bleek in werkelijkheid slechts 57 are groot.

Afb. 3: Toekomstige situatie van het plangebied met aanduiding van het huidige woon- en zorgcentrum (rood), bouwfase 1 (geel) en bouwfase 2 (groen). (Bron: Architectengroep PSK, dd. 05/04/2017, 2017C458).

1.5 Werkwijze, verloop en actoren

Voorafgaandelijk aan het onderzoek werd via het archeologieportaal bij het Agentschap Onroerend Erfgoed een melding van de aanvang van het onderzoek ingediend op 27/03/2017 met referentie ID 206.

De ligging van ondergrondse kabels en leidingen werd opgevraagd via KLIP.⁶

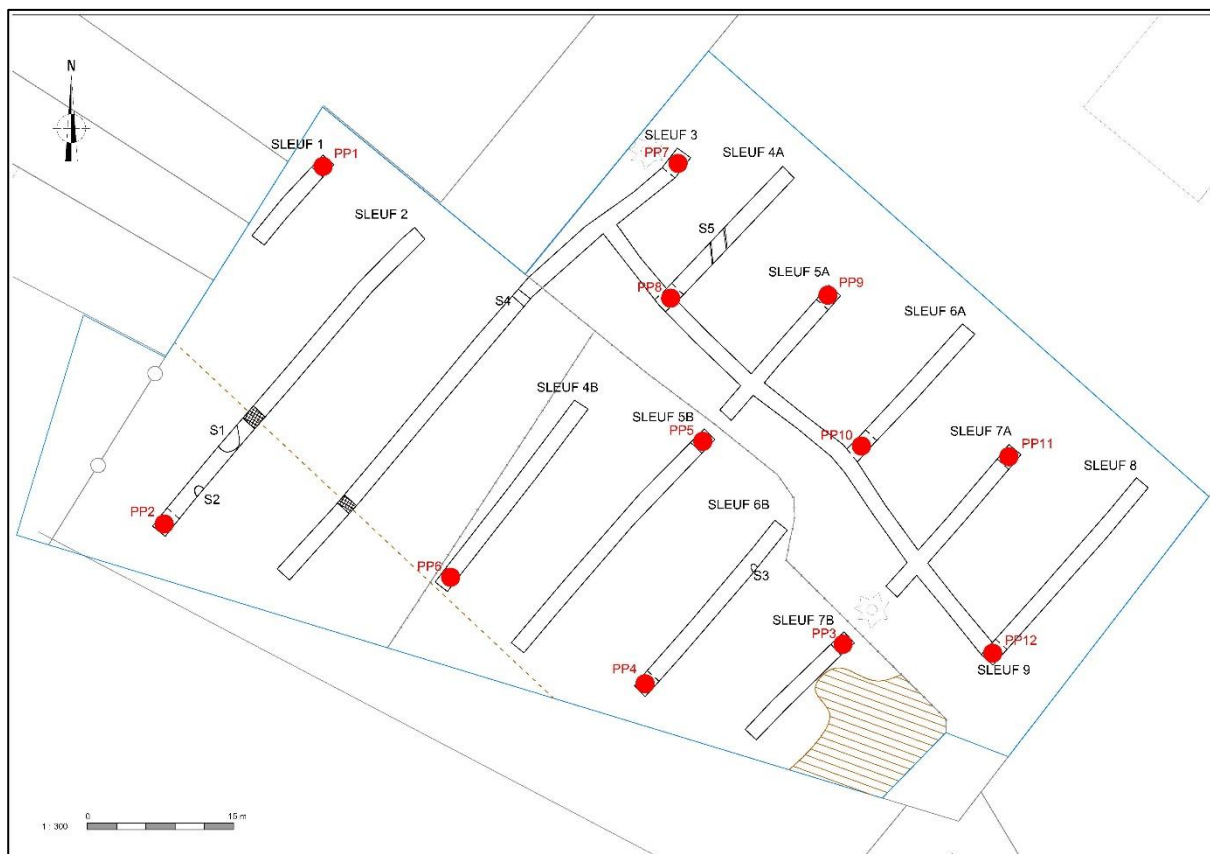
Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd van 3 april 2017 tot en met 4 april 2017. Patrick Reygel (*ARON bvba*) was veldwerkleider, Thomas Himpe en Joris Steegmans (*ARON bvba*) waren aanwezig als assiterend archeoloog. De bodemprofielen werden samen met aardkundige Chris Cammaer (*ACC Geology*) beschreven. De graafwerken werden uitgevoerd door de firma *Hertigers*. Petra Driesen (*ARON bvba*) volgde het project intern op. De werken werden niet bezocht door het *Agentschap Onroerend Erfgoed*. Er werd wel telefonisch overlegd met Tim Vanderbeken van de *IOED Oost-Haspengouw & Voeren*. In samenspraak met hem werd beslist om na registratie de proefsleuven onmiddellijk te dichten omwille van veiligheidsoverwegingen.

De uitvoering van het proefsleuvenonderzoek gebeurde conform de vereisten opgenomen in de *Code Goede Praktijk* (CGP 8.6) en het programma van maatregelen zoals omschreven in de bekrachtigde archeologienota. Het vooropgestelde proefsleuvenplan werd zoveel mogelijk aangehouden. De weinige aanpassingen die werden aangebracht hebben te maken met de aanwezigheid van een omheining, een grondhoop en twee bomen op het terrein. Hierdoor moesten sleuven 4-7 kort onderbroken worden en werden sleuven 3 en 8 enkele meters verplaatst. De riolering in het zuidwestelijke terreindeel bleek niet te liggen op de aangeduide locatie zoals weergegeven op het KLIP plan. Ook dit zorgde voor de inkorting van sleuf 1-4 met enkele meters.

⁶ Bijlage 1

Conform het Programma's van maatregelen en de bijhorende voorwaarden werd het terrein onderzocht door middel van continue proefsleuven van 2 m breed die op 12 m van elkaar gelegen waren. In totaal ging het om 9 sleuven. 8 hiervan zijn noordoost-zuidwest georiënteerd, hiermee de helling van het terrein volgende. De dwarssleuf is noordwest-zuidoost georiënteerd. Kijkvensters werden niet uitgegraven. Het onderzoek leverde immers geen noemenswaardige sporen op en noch topografisch noch bodemkundig sprong er een zone in het oog waar de aanleg van een kijkvenster zinvol leek. (Afb. 4).

In totaal werd op deze wijze 766,2m² onderzocht. Dit komt neer op 13,5 % van de oppervlakte van fase 1 en fase 2 samen waarop de bodemingrepen zullen plaatsvinden (57 are).

Afb. 4: Sleuvenplan met aanduiding van de aangelegde proefsleuven en de profielkolommen (rode punten) (Bron: ARON bvba, digitaal plan, dd. 05/04/2017, 2017C458).

Afb. 5 : Zicht op de noordelijke hoek van het onderzoeksterrein, in mistige ochtendomstandigheden (Bron: ARON Bvba, dd. 04/04/2017, 2017C458).

Daarnaast werden er over het gehele terrein 12 profielputten aangelegd om de bodemopbouw te kunnen bepalen. Deze werden afwisselend aan de noordoostelijke en zuidwestelijke kant van de proefsleuf aangelegd. De profielkolommen zijn gezet tot een maximale diepte van 1m80.

De relevante delen van de putwandprofielen werden over een breedte van minimaal 1 meter opgeschoond en geregistreerd, conform de bepalingen in hoofdstuk 10 van de *Code van Goede Praktijk*. Er werden op deze manier voldoende bodemprofielen geregistreerd zodat zowel een transect in de lengte- en breedterichting ontstaat⁷. Uit het totaal van profielputten werden profielputten 2 en 5 als referentieprofiel geselecteerd omdat deze de bodem vertegenwoordigen die over het volledige terrein werd aangetroffen.

De aanleg van de sleuven gebeurde machinaal door middel van een 21 ton kraan met een platte bak. De sleuven werden aangelegd op het eerste archeologisch relevante vlak dat zich onder de bouwvoor en het aanwezige *colluvium* bevond, op een diepte variërend van 70 tot 140 cm onder het maaiveld.

Er kwamen gedurende het onderzoek 5 sporen aan het licht. Eén hiervan, S3, bleek bij nader onderzoek veroorzaakt door dierlijke bioturbatie en werd verder niet geregistreerd. Verder werden er 2 kuilen, een perceelsgreppel en een karrespoor geregistreerd.

Vondsten werden niet aangetroffen en er werden ook geen stalen genomen.

De archeologen waren voorzien van het gebruikelijk handgerief om een kwalitatief en een correct archeologisch onderzoek uit te voeren, met name schoppen, truwelen en borstels voor het manueel graaf- en opschoonwerk. Voor de registratie van profielen, sleuven, putten, sporen en vondsten was het veldteam voorzien van een Nikon D3200 fotocamera, schaallat, bodemlint, noordpijl en fotobord voorzien van correcte informatie (CGP6.7). De analoge registratie werd op het terrein uitgevoerd conform CGP 6.5. Daarnaast had het veldteam de beschikking over een Leica GPS. Alle profielputten, proefsleuven en profielkolommen, sporen en coupes werden ingemeten door middel van deze GPS, met de planimetrie in Lambert coördinaten (ESPG:31370), altimetrie ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing, conform CGP 6.3. De veldwerkleider hield ook dagrapporten bij ⁸.

Tijdens de uitwerking werden de GPS opmetingen uitgelezen in AutoCAD. De gegevens werden verwerkt om de gevraagde plannen (overzichtsplan, ontwerpplan, detailplannen, overzichtsplan met bewaring aardkundige eenheden, terreindoorsneden, coupes) op te leveren die conform CGP 6.3 werden opgesteld.⁹ De profieltekeningen werden gedurende de verwerking gedigitaliseerd in AutoCAD, conform CGP 6.5.¹⁰

De bodemprofielen werden gedigitaliseerd in de databank die door Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV) ¹¹ ter beschikking werd gesteld. Deze databank werd ook aan de dienst DOV aangeleverd, samen met profielfoto's in rasterformaat die in deze rapportering zijn opgenomen.

Er werden een afbeeldingen- en tekeningenlijst¹² en een sporen- en fotolijst¹³ opgesteld, conform CGP 6.12.4. GIS-bestanden werden opgemaakt in QGIS.

Gezien er geen vondsten werden aangetroffen of stalen werden genomen, werd er geen vondstenlijst of stalenlijst opgemaakt. Ook werd er geen assessment van de vondsten, stalen of een conservatieassessment uitgevoerd.

⁷ Bijlage 9.

⁸ Bijlage 5.

⁹ Bijlages 6-10 en 14-15.

¹⁰ Bijlage 8.

¹¹ Bijlage 12.

¹² Bijlage 4.

¹³ Bijlage 11 en 13.

2 Assessment

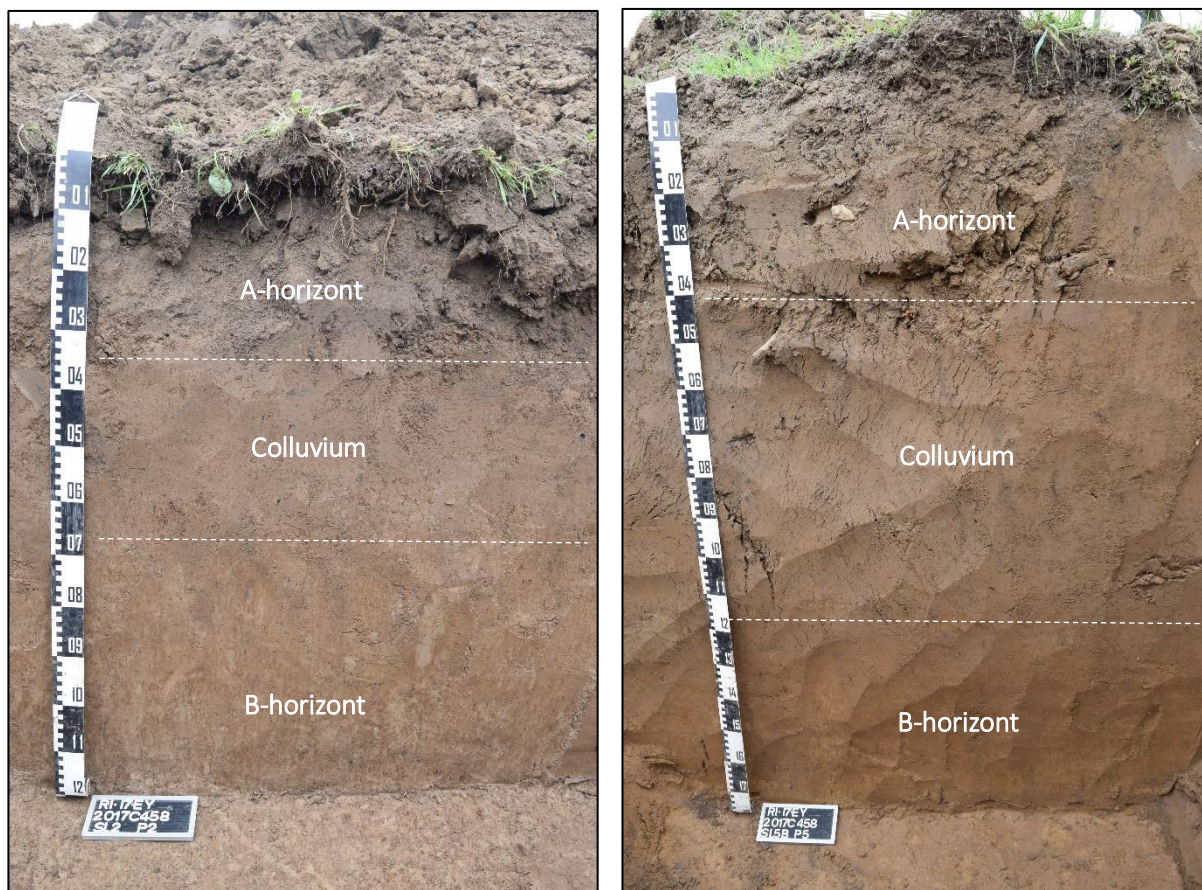
2.1 Landschappelijke opbouw van het onderzoeksgebied

2.1.1 Beschrijving

In alle profielputten (*Bijlagen 8-12*) was er een donkerbruine lemige bouwvoor (A-horizont) aanwezig met een dikte van 30 tot 60 cm. In profielputten 7-12, in de noordoostelijke terreinhelft, bevatte de bouwvoor meer resten bouwpuin en kiezel vermoedelijk afkomstig van de bouw van het huidige rusthuis.

Onder deze bouwvoor bevond zich overal een dik egaal lichtbruin pakket *colluvium* bestaande uit leem vermengd met enkele kiezels, spikkels houtskool, baksteen en weinig spikkels steenkool. Het pakket had een dikte variërend van ca. 60 cm in het hoger gelegen noordelijke terreindeel en ca. 100-120 cm in het lagere gelegen zuidelijke terreindeel. Bij alle profielen bevond er zich onder het colluvium steeds een bruingelige textuur B-horizont. (Afb. 6-7). In profiel 2 bevond deze textuur B-horizont zich op 70 cm onder de bouwvoor, in alle andere profielen bevond de textuur B-horizont zich dieper dan 80cm.

In de profielen werden geen restanten van een E-horizont geregistreerd en er werden ook geen gleyverschijnselen aangetroffen.

Afb. 6 en 7: Profiel 2 en 5 met respectievelijk een Abp(c)- en Abp-bodem met bouwvoor, colluvium en B-horizont (op minder dan 80cm) (Bron: ARON Bvba, dd. 04/04/2017, 2017C458).

Plaatselijk kwamen verstoringen voor op het terrein. In het noordoostelijk uiteinde van sleuf 7 was een afvalkuil gegraven, opgevuld met puin en gesnoeid tuinafval (Afb. 8). In het zuidwestelijke terreindeel was een gekende riolering gelegen. Deze bleek echter een tiental meter meer noordoostelijker te liggen dan aangegeven op de KLIP.

2.1.2 Interpretatie

Volgens de bodemkaart wordt het noordoostelijk terreindeel van het onderzoeksgebied ingenomen door een droge leembodem zonder profielontwikkeling met een bedolven textuur B-horizont op minder dan 80 cm diepte (Abp(c)). Het zuidelijke, lageregelegen, terreindeel wordt gekarteerd als dezelfde leembodem maar dan met een textuur B-horizont op meer dan 80cm diepte (Abp). In het noordwestelijk deel van het terrein wordt een kleine zone als bebouwd (OB) gekarteerd.

Deze kartering bleek echter niet overeen te komen met de situatie op het terrein. Enkel proefput 2 in het noordwesten van het terrein toonde een textuur B-horizont op minder dan 80 cm diepte. Alle overige bodemprofielen konden als een Abp-bodem geïdentificeerd worden. De droge bodem zonder gleyverschijnselen kwam ook overeen met de gekarteerde draineringsklasse (.b.).

Een E-horizont was nergens bewaard gebleven. Uitgaande van de topografische kaart van 1873 en de huidige ligging van het terrein op een naar het noorden stijgende zuidflank is dit te wijten aan hellingserosie. Ook het aanwezige *colluvium* is het gevolg van de topografische situatie in combinatie met hellingserosie.

De aanwezigheid van dit dik pakket colluvium samen met het ontbreken van een E-horizont wijst er in ieder geval op dat er redelijk wat erosie in het onderzoeksgebied plaatsvond, wat waarschijnlijk ook invloed had op de bewaringstoestand van eventueel aanwezige archeologische sporen. Deze zullen enerzijds door het colluvium afgedekt worden maar anderzijds waarschijnlijk ook deels weg geërodeerd zijn.

Colluviumvorming is sterk gerelateerd aan de ontginning van een gebied. Dit vond in kleine schaal plaats vanaf het Neolithicum maar voornamelijk vanaf de Romeinse periode. In de volle Middeleeuwen vond ook een grote fase colluviumvorming plaats, in samenhang met grootschalige ontbossing.¹⁴

Het lemige moedermateriaal waarin de B-horizont zich vormde behoort tot de eolische leemafzettingen van het Weichseliaan (loess), zoals gekarteerd op de quartair geologische kaart.

De verstoringen in het noordoostelijk uiteinde van sleuf 7 waren recent van aard, gezien de aanwezigheid van plastic in de vulling.

Afb. 8: Sleuf 7A met centraal een recente verstoring. (Bron: ARON Bvba, dd. 04/04/2017, 2017C458).

¹⁴ Van Zijverden W. en De Moor J. (2014) p. 54.

2.2 Sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren

2.2.1 Beschrijving

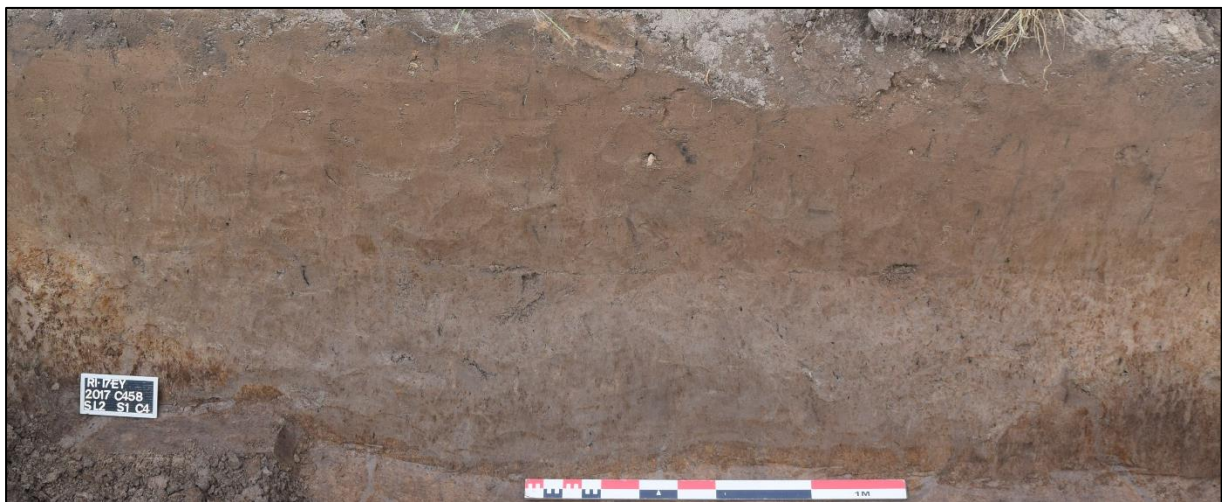
Er zijn gedurende het proefsleuvenonderzoek 5 sporen aangetroffen (BIJLAGE 6: Allesporenkaart), waarvan S3 reeds tijdens het onderzoek werd geëlimineerd omdat het duidelijk over een natuurlijk fenomeen ging. De overige sporen waren 2 kuilen (S1 en S2) gelegen in het zuidwestelijk deel van het onderzoeksgebied, een perceelsgreppel die centraal in het onderzoeksgebied werd aangetroffen (S4) en twee karresporen in het noordelijk deel ervan (S5). De kuilen en de karresporen werden onder het *colluvium* aangetroffen. De perceelsgreppel was er doorheen gegraven.

Kuilen S1 en S2 bevonden zich in sleuf 2 op ca. 3m van elkaar. Kuil S1 (Afb. 9) had een ovale vorm van 1,5 op 3 m en was doorsneden door de profielwand. Het spoor had een bruingrijze leemvulling vermengd met zeer weinig spikkels houtskool en enkele kiezels. Na het couperen bleek het spoor een vrij platte bodem te hebben met een diepte van ca. 50cm.

Kuil S2 (Afb. 10-11) was ook doorsneden door de profielwand en had een vulling als S1. Dit spoor was echter met een lengte en breedte van 1m kleiner dan kuil S 2. In doorsnede had het spoor een 30 cm diepe komvormige doorsnede. Aan de buitenzijde van het spoor was een uitgeloopte rand zichtbaar met meer spikkels mangaan.

S4 was een 90 cm brede NW-ZO georiënteerde greppel die doorheen het *colluvium* was gegraven. De lichtbruin-grijze leemvulling bevatte spikkels baksteen, kiezel, houtskool en botfragmenten van een rund of paard.

Spoor S5 (Afb. 12) kon herkend worden als een karrespoor en bestond uit 2 onduidelijke witbeige stroken van ca. 10cm breed die op ca. 2m van elkaar lagen. Beide sporen waren maximaal 15cm diep en lagen onder het colluvium. De leemvulling van de stroken bevatte enkele kiezels maar geen vondsten.

Afb. 9: Sleuf 2 met gecoupeerd spoor S1 onder het colluvium. (Bron: ARON Bvba, dd. 04/04/2017, 2017C458).

Afb. 10 en 11: Sleuf 2 met spoor S2 onder het colluvium. (Bron: ARON Bvba, dd. 04/04/2017, 2017C458).

Afb. 12: Sleuf 4 met karresporen S5 onder het colluvium. (Bron: ARON Bvba, dd. 04/04/2017, 2017C458).

2.2.2 Interpretatie

S1 en S2 bevatten geen vondsten maar bevonden zich onder het colluvium waardoor een oudere datering verondersteld kan worden. Ook in de omgeving of het colluvium werden geen vondsten onder de vorm van aardewerk, steen of glas ingezameld. Het was dan ook niet mogelijk om een datering voor het colluvium te bepalen. Uitgaande van de kleur en uitloging van beide sporen en gezien colluvium zich voornamelijk begint te vormen vanaf de Romeinse periode en in mindere mate vanaf het Neolithicum, kunnen we voor de sporen een Romeinse of misschien zelfs ouder (bronstijd/ijzertijd) datering veronderstellen. Helaas leverde het onderzoek geen diagnostisch materiaal op die dit vermoeden kon bevestigen.

Ook de functie van beide sporen blijft hypothetisch. Het grote spoor, S1, kan mogelijk als leemwinningskuil geïnterpreteerd worden, gezien de diameter van 3m en de vrij platte bodem. S2 zou de bodem van een silo kunnen zijn, gezien zijn afmeting en ronde vorm.

Het beperkte aantal aangetroffen sporen evenals de onduidelijke datering en interpretatie maakt het moeilijk om een uitspraak te doen over de aard van de site. Mogelijk betreft het een nederzettingscontext. Bewoningssporen (onder meer paalkuilen) werden echter niet aangetroffen. Dit kan te wijten zijn aan de hellingserosie die in het

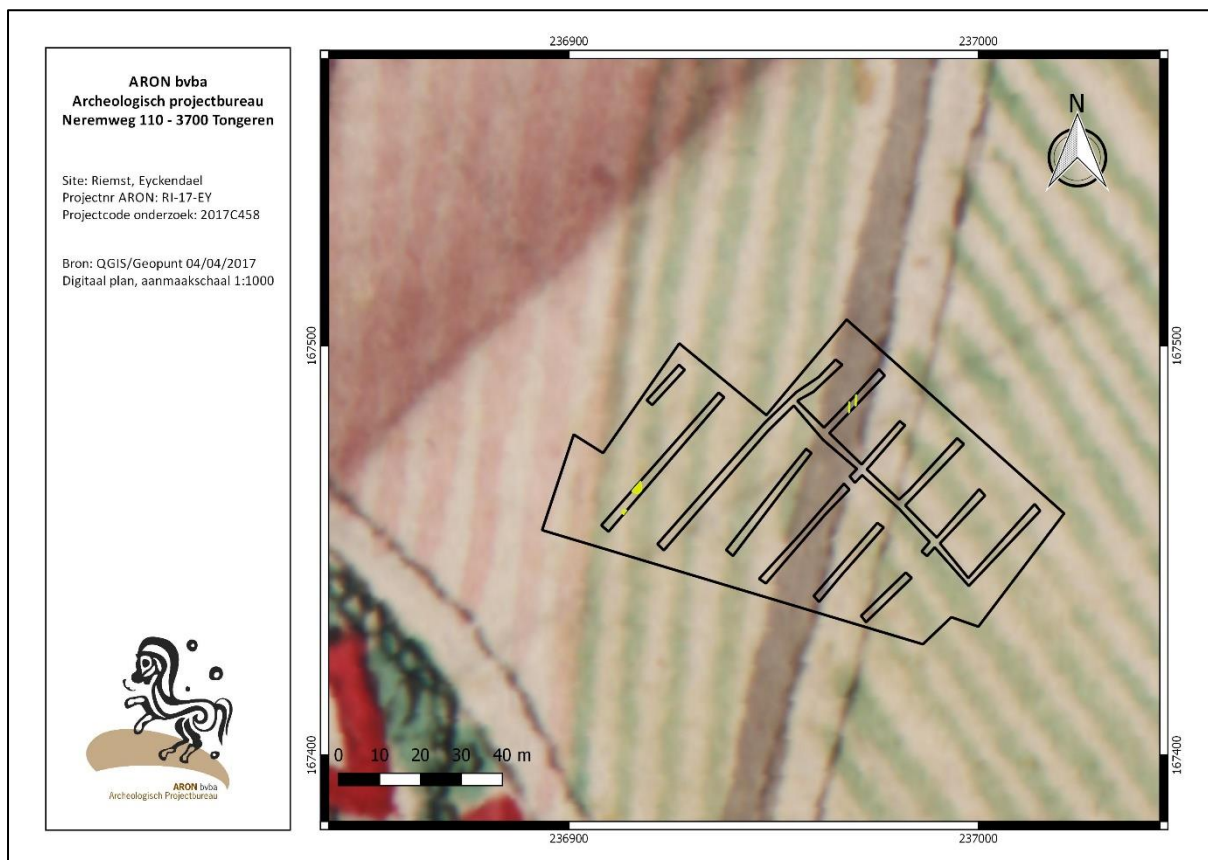
gebied plaats vond. Aan de ander kant leverden de aangetroffen sporen geen enkele vondst op, wat mogelijk een indicatie is dat deze sporen buiten een nederzetting gelegen waren. Hier mag echter niet uit het oog verloren worden dat veel nederzettingssites in Vlaanderen gekenmerkt worden door een grote vondstarmoede.

Ook over de omvang van de site valt weinig te zeggen. Wel valt op dat de twee kuilen vlak bij elkaar in de zuidwestelijke hoek van het onderzoeksgebied werden aangetroffen. De dichtstbijzijnde CAI locatie met een mogelijk verband ligt ook ten zuidwesten van het terrein, op ca. 200 m. Op deze locatie (CAI 52590) werd een kleine vondstenconcentratie van bouwpuin en aardewerk uit de Romeinse periode en de Metaaltijden aangetroffen zonder context. Mogelijk hebben we dus te maken met de rand van een site die zich meer zuidwestwaarts kan bevinden.

Gezien de ligging van spoor S4, ter hoogte van een nog bestaande perceelsbegrenzing tussen 2 weides, en het feit dat deze greppel doorheen het colluvium werd gegraven, kunnen we besluiten dat het om een recente perceelsgreppel gaat.

De karrensporen, S5, hebben deel uitgemaakt van een onverhard wegtracé. Ondanks de afwezigheid van vondsten kunnen we aan het spoor toch een oudere datering geven omdat het onder het colluvium gelegen was. Het karrespoor loopt ook gelijk met een oudere weg die het terrein doorkruiste, zoals weergegeven op de Ferrariskaart uit de 18e eeuw (Afb. 13). Maar gezien de diepte van de sporen en de ligging onder het colluvium gaat het vermoedelijk om een oudere voorloper van deze weg. Het karrespoor werd echter niet opnieuw aangetroffen in de nabijgelegen sleuven. Ook tijdens het onderzoek in 2007 op het noordelijk gelegen terrein werd één ondateerbaar karrespoor gevonden onder het colluvium. Het colluvium was hier slechts 5cm dik maar er bevond zich nog een ophogingspakket bovenop van 40-100cm dikte. Het toenmalige karrespoor liep echter noordwest-zuidoost en lag bijgevolg niet in het verlengde van S5 of het oude tracé. Beide karrensporen waren ook meer dan 50m van elkaar verwijderd.

Binnen het huidige onderzoeksgebied lagen de karrensporen ook meer dan 50m van kuilen S1 en S2 af. Het blijft dan ook onduidelijk of er een verband is tussen de kuilen en de karrensporen.

Afb. 13: Detail uit de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld op initiatief van Graaf de Ferraris (1771-1778) met situering van het onderzoekerrein en de sleuven (zwart) en sporen S1, S2 en S5.

2.3 Vondsten

Er zijn gedurende het proefsleuvenonderzoek geen vondsten aangetroffen in het onderzoeksgebied.

2.4 Assessment van stalen

Er zijn gedurende het proefsleuvenonderzoek geen stalen genomen in het onderzoeksgebied. Er werd dan ook geen assessment uitgevoerd.

2.5 Conservatie assessment

Er zijn gedurende het proefsleuvenonderzoek geen vondsten aangetroffen in het onderzoeksgebied. Er werd dan ook geen assessment uitgevoerd.

2.6 Onderzoeksvragen

In het kader van het huidige onderzoek dienden volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?

In alle profielputten was er een donkerbruine bouwvoor (A-horizont) aanwezig waaronder zich een pakket colluvium bevond met dikte van 60 tot 120cm dik, gevormd door leem dat van hoger op de helling geërodeerd is. Onder het colluvium bevond zich overal een textuur B-horizont.

Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?

Het ontbreken van de E-horizont kan verklaard worden door de hellingserosie.

Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?

De oudere sporen zijn afgedekt door het colluvium (zie beneden).

Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?

De ligging op een helling verklaart het aanwezige colluvium. De lager gelegen delen vertonen ook een dikker pakket dan de hoger gelegen delen.

Is er een aard(bodem)kundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Vermoedelijk zijn er in het verleden sporen verdwenen door erosie. De E-horizont is namelijk afwezig, hetgeen betekent dat ondiep uitgegraven sporen zeker verdwenen kunnen zijn.

Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

Er werden 5 sporen aangetroffen. Eén hiervan, S3, bleek bij nader onderzoek veroorzaakt door dierlijke bioturbatie en werd verder niet geregistreerd. Verder werden er 2 ondateerbare kuilen (S1 en S2), een recente perceelsgreppel en een restant van een onverhard wegtracé geregistreerd. De karresporen en kuilen S1 en S2 bevonden zich onder het colluvium maar konden verder niet gedateerd worden door de afwezigheid van vondsten. Mogelijk zijn de karresporen een voorloper van de weg die op de Ferrariskaart zichtbaar is. De twee kuilen zouden wel Romeins of Neolithisch van datering kunnen zijn, uitgaande van hun ligging onder het colluvium en het uitzicht van de vulling. De functie van de kuilen blijft wegens het ontbreken van vondsten eveneens onduidelijk. Mogelijk betreft de bodems van een leemwinningskuil en een silo.

Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Enkel S3 bleek bij nader onderzoek veroorzaakt door dierlijke bioturbatie en werd verder niet geregistreerd. De overige sporen waren allen antropogeen.

Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

De sporen hebben een duidelijke aflijning en zichtbaarheid maar gezien hun afmeting is er veel weg geërodeerd. Ook van het oude wegtracé waren slechts 2 karresporen zichtbaar. De sporen hebben dus een slechte bewaringstoestand.

Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Sporen S1 en S2 lijken qua vulling sterk op elkaar, maar gezien de aard van de sporen (kuilen) is het moeilijk om van een werkelijke structuur te spreken.

Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Gezien de gelijkenis in de vulling van S1 en S2 en hun nabije ligging behoren deze vermoedelijk tot dezelfde periode, mogelijk Neolithisch of Romeins. De karresporen zouden een oudere voorloper kunnen zijn van de weg die zichtbaar is op de Ferrariskaart en de perceelsgreppel behoort duidelijk tot de recente periode.

Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?

Neen. Het beperkte aantal aangetroffen sporen evenals de aard ervan (kuilen) maakt het heel moeilijk om een uitspraak te doen over de aard van de occupatie. Mogelijk betreft het een nederzettingscontext. Bewoningssporen (zoals onder meer paalkuilen) werden echter niet aangetroffen. Dit kan te wijten zijn aan de hellingserosie die in het gebied heeft plaatsgehad. Aan de ander kant leverden de aangetroffen sporen slechts weinig vondsten op, wat mogelijk een indicatie is dat deze sporen buiten een nederzetting gelegen waren. Hier mag echter niet uit het oog verloren worden dat veel nederzettingssites in Vlaanderen gekenmerkt worden door een grote vondstarmoede.

Ook over de omvang van de site valt weinig te zeggen. Wel valt op dat de twee kuilen vlak bij elkaar in de zuidwesthoek van het onderzoeksgebied werden aangetroffen. De karresporen daarentegen werden 50m verder in de noordelijke uithoek aangetroffen.

Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?

Neen.

Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?

Neen.

Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?

Neen. De afwezigheid van vondsten maakt dat de sporen niet met zekerheid gedateerd of geïnterpreteerd kunnen worden. De weinige sporen verspreid over een grotere oppervlakte laten ook niet toe om een ruimtelijke afbakening te maken.

Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

Indien we toch over een archeologische vindplaats zouden spreken dan heeft deze eerder een slechte bewaringstoestand gezien de sterke erosie.

Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

Het is onduidelijk of het karrespoor S5 en kuilen S1 en S2 als één vindplaats mogen gerekend worden. Aan de drie sporen worden echter een zeer lage waarde gegeven, gezien de afwezigheid van vondsten die de interpretatie verduidelijkt.

Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?

Gezien de zeer lage archeologische waarde van de sporen heeft de geplande ruimtelijke ontwikkeling geen impact.

Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?

Nvt.

Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven: Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

Nvt.

Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Nvt.

2.7 Kennisvermeerdering

Tijdens het archeologisch onderzoek werden geen vondsten aangetroffen. Er werden wel 5 sporen aangetroffen waarvan één natuurlijk spoor en één recente perceelsgreppel. De 2 overige kuilen en het karrespoor konden verder niet geïnterpreteerd worden. Er wordt dan ook een zeer lage archeologische waarde aan de sporen gegeven. Gezien de weinig sporen zou verder onderzoek niet tot kennisvermeerdering leiden en is qua kosten-baten dan ook niet aangewezen.

3. Samenvatting

De initiatiefnemer plant een uitbreiding van het woon- en zorgcentrum Eyckendaal te Riemst (Riemst, afdeling 4, Sectie A: percelen 552g, 501d (partim), 500s (partim), 503g (partim) en 503f (partim) in twee fasen. Fase 2 zal pas ten vroegste binnen enkele jaren uitgevoerd worden, maar het terrein werd toch reeds onderzocht.

Het betreft een proefsleuvenonderzoek in een uitgesteld traject. Voor het onderzoeksterrein zelf werd voorafgaandelijk aan deze nota een bureauonderzoek uitgevoerd door HAAST (projectcode 2017A229). De resultaten hiervan werden beschreven in archeologienota ID 1873.

Gedurende het onderzoek werden er in totaal 9 sleuven aangelegd. 8 hiervan zijn noordoost-zuidwest georiënteerd waarop één dwarssleuf werd uitgezet. Kijkvensters werden niet uitgegraven. Het onderzoek leverde immers geen noemenswaardige sporen op en noch topografisch noch bodemkundig sprong er een zone in het oog waar de aanleg van een kijkvenster zinvol leek. In totaal werd op deze wijze 766,2m² onderzocht. Dit komt neer op 14,5 % van de oppervlakte van fase 1 en fase 2 samen waarop de bodemingrepen zullen plaatsvinden (57 are).

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd vastgesteld dat de gekarteerde Abp bodem inderdaad op het volledige terrein aanwezig was. De variant Abp(c) waarbij een bedolven textuur B horizont op minder dan 80 cm diepte voorkomt, werd echter enkel in sleuf 2 waargenomen. De overige profielen bevatten meer colluvium.

Het proefsleuvenonderzoek leverde 5 sporen op. Eén hiervan, S3, bleek bij nader onderzoek veroorzaakt door dierlijke bioturbatie en werd verder niet geregistreerd. Verder werden er 2 ondateerbare kuilen (S1 en S2), een recente perceelsgreppel (S4) en een ouder karrespoor (S5) geregistreerd. Het karrespoor en kuilen S1 en S2 bevonden zich onder het colluvium maar konden verder niet gedateerd worden.

Tijdens het archeologisch onderzoek werden geen vondsten aangetroffen. Er wordt dan ook een zeer lage archeologische waarde aan de sporen gegeven. Gezien de weinig sporen zou verder onderzoek niet tot kennisvermeerdering leiden en is qua kosten-baten dan ook niet aangewezen.

